

a4 JOB

Giver dig inspirerende indhold og relevante jobopslag på **LinkedIn**

FØLG med her

Næsten en fjerdedel af den forskning, der foregår på de danske universiteter, er finansieret af private fonde. Det giver interessekonflikter, mener kritikere. Foto: Thinkstock

ARMSLÆNGDE:

Milliardfonde kritiseres for at støtte egne forretninger

18. nov 2014

Gitte Rebsdorf

a4@ugebreveta4.dk

Private fonde uddeler stadig flere penge til almennyttige formål. Men fondene gavner ofte sig selv mere end almenvellet, mener kritikere. Kun 8 ud af de 45 største fonde har indført regler for interessekonflikter.

Præcisering: Trygfonden er i retlig forstand en forening, men agerer som en fond. Det ændrer ikke ved artiklens pointer om sammenblanding af interesser.

Erhvervsdrivende fonde bliver ofte betegnet som filantropiske. Men ifølge kritikere er der mere forretning end filantropi over fondene. Ganske vist uddeler de hvert år flere milliarder kroner til almennyttige formål. Men kritikere mener, at fondene i mange tilfælde gavner sig selv mere end almenvellet, og at der er

problemer med interessekonflikter i fondene.

I 2012 uddelte de 45 største erhvervsdrivende fonde syv milliarder kroner til forskning, og 23 procent af forskningen ved universiteterne er fondsfinansieret. Men trods det massive aftryk på dansk forskning er det aldrig undersøgt, om der er interessekonflikter i fondenes virke.

Det undrer lektor ved Københavns Universitet Peter Duelund.

»Man ved ikke i hvor høj grad, der er et sammenfald mellem uddelingerne og de projekter eller organisationer, der modtager pengegaverne. Man skal dog være temmelig naiv, hvis man tror, at det ikke forekommer,« siger han og understreger, at det er et problem, at der ikke er forsket i emnet.

Peter Duelund henviser til tidligere sager om interessekonflikter – som da Dandy betalte forskere for at sige, at tyggegummiet V6 er bedre til at forebygge huller i tænderne end andet tyggegummi.

Senest er der sagen om fonden Wonderful Copenhagen, hvor Erhvervsstyrelsen undersøger, om det var ulovligt, at direktører i fonden ansatte nære familiemedlemmer.

Flere kasketter

Som næstformand i Trygfonden er Ida Sofie Jensen med til at forvalte fondens 24 milliarder kroner store formue.

Men hun er også koncernchef i lægemiddelindustriens brancheforening, Lif. Foreningen har til formål at sikre lægemiddelvirksomhederne de bedste vilkår for at producere medicin. Og de to roller er ikke forenelige, mener kritikere.

De penge, som bliver bevilget, kan føre til øget medicinforbrug, og det er ikke i almenvellets interesse.
Heine Andersen, professor emeritus, Københavns Universitet

Seniorkonsulent i den liberale tænketank Cepos Henriette Kinnunen forstår imidlertid godt, at fondenes uddelinger giver skattefradrag.

»I skatteretlig henseende vil forskning i lykkepiller anses som traditionel forskning, som dermed er fradragsberettiget. At uddelingerne måske på sigt kan komme Lundbeckfonden til gavn, ændrer ikke på, at traditionel forskning er et almenvelgørende formål,« siger hun.

Vandtætte skotter

Bestyrelsesformand i Lundbeckfonden Jørgen Huno Rasmussen afviser, at der er en sammenhæng mellem fondens uddelinger og virksomhedens drift.

»Vi er gode langsigtede ejere. Men der er vandtætte skotter mellem forretning og donationer. Vi støtter ikke forskning i lægemiddeludvikling, men alene akademisk sundhedsvidenskabelig forskning på allerhøjeste niveau,« siger han.

Lundbeckfonden har dog så sent som i år bevilget 30 millioner kroner til forskning i skizofreni. Lundbeck fremstiller og sælger selv medicin til behandling af skizofreni. Alligevel afviser Jørgen Huno Rasmussen, at der er tale om en sammenblanding af interesser.

»Vores uddelinger har til formål at støtte fremragende dansk baseret forskning og hermed bidrage til at fremme menneskers helbred og trivsel. Selskabet H. Lundbeck har derimod ingen interesse i projektet,« siger han.

Stigende magt

Igennem de senere år har de private fonde øget deres magtposition i samfundet.

I perioden fra 2004 til 2012 er uddelingerne fra de 45 største fonde steget støt fra cirka tre til syv milliarder kroner årligt. Det viser en analyse fra rådgivningsfirmaet Kraft & Partners. Uddelingen i 2012 er næsten dobbelt så stor som uddelingen året før.

Samtidig har fondenes pengetanke haft vokseværk.

I 2012 rådede de 45 største fonde tilsammen over en formue på 288,8 milliarder kroner. Det er en stigning på 8 procent i forhold til året før, hvor formuen var på 267,5 milliarder kroner.

De erhvervsdrivende fonde spiller da også en stadigt større rolle for den forskning, der bedrives. Tal fra Danmarks Statistik viser, at fondene i 2012 finansierede 23 procent af den samlede universitetsforskning. Til sammenligning finansierede fondene kun 1,58 procent i 1981 og 12 procent i 1999.

Det glæder bestyrelsesformand i Lundbeckfonden Jørgen Huno Rasmussen.

»Jeg er stolt af, at vi sikrer dansk forskning. Vi finansierer 680 videnskabelige årsværk på danske universiteter. Der ville være meget tomt på Rigshospitalet, Københavns Universitet eller Århus Universitet, hvis ikke det var for Lundbeckfonden,« siger han.

Når Lundbeckfonden donerer 30 millioner kroner til forskning i skizofreni, sætter den dagsordenen for, hvad der skal forskes i, og samtidig låner fonden forskningsstedernes troværdighed. Thorsten Schumann, overlæge, Børnepsykiatrisk Ambulatorium, Aabenraa

Professor Heine Andersen fra Københavns Universitet er knap så begejstret. Han mener, at det har meget uheldige konsekvenser for forskningen, at industrien spiller så stor rolle.

»Det går ud over resultaternes troværdighed. Det er påvist, at når industrien betaler for undersøgelser, så er resultaterne mere positive, end når uafhængige institutioner foretager de samme undersøgelser,« siger Heine Andersen og henviser til det uafhængige forskningsinstitut, Det Nordiske Cochrane Center.

Direktør i Cochrane, Peter Gøtzsche, udgav sidste år den prisbelønnede bog 'Dødelig medicin og organiseret kriminalitet'. Heri dokumenterer han, at industrien pynter på resultaterne i deres forskning.

»Det er veldokumenteret, at tildeling af fondsmidler fra en virksomhed, hvis interesse er at sælge så mange lægemidler som muligt, kan påvirke objektiviteten og den kritiske sans hos de forskere, der modtager pengene,« siger Peter Gøtzsche.

Overlæge Thorsten Schumann fra Læger uden sponsor deler bekymringen.

»Når Lundbeckfonden donerer 30 millioner kroner til forskning i skizofreni, sætter den dagsordenen for, hvad der skal forskes i, og samtidig låner fonden forskningsstedernes troværdighed. Det er Lundbeckfondens hovedformål at sikre, at det går godt for virksomheden, så der er alvorlige problemer med armslængde,« mener Thorsten Schumann.

Bestyrelsesformand i Lundbeckfonden Jørgen Huno Rasmussen er uenig i, at forskning finansieret af industrien skulle nå frem til mere positive resultater.

»Det kan ikke have noget på sig, eftersom forskningen udføres af uafhængige forskere og godkendes af alle landets øverste sundhedsmyndigheder,« siger han.

Heine Andersen peger på, at selve konstruktionen med at lade erhvervsdrivende fonde varetage vigtig forskning er ulogisk og usund.

»Det er skævt. Lundbeckfonden donerer ikke penge til forskning, som beskæftiger sig med, hvordan man undgår at blive syg. Det er i modstrid med deres interesser,« siger Heine Andersen og fortsætter:

»Lundbeckfonden er hovedaktionær i H. Lundbeck A/S. Hvis de brugte penge på at få folk til at holde op med at spise piller, ville det grænse til mandatsvig. Aktionærene ville blive snydt. Men nu er det befolkningen, der bliver snydt. Almenvællet har en interesse i ikke at blive syge.«

Den kritik afviser Jørgen Huno Rasmussen.

»Fonden har støttet adskillige fremragende projekter, der undersøger, hvordan man bedst forebygger sygdom eller forhindrer tilbagefald for eksempel inden for psykiatrisk sygdom, hjertekarsygdom og cancer,« siger han.

Lille magtelite

I Trygfonden er det ikke kun Ida Sofie Jensen, der har flere kasketter på. Bestyrelsesformand i Lundbeckfonden Jørgen Huno Rasmussen er også formand for Trygfonden. Han mener dog ikke, de forskellige kasketter giver problemer.

»Overhovedet ikke. Jeg kan ikke se, hvor problemet skulle være. I tilfælde af modstridende interesser er jeg naturligvis inhabil og deltager ikke i behandlingen,« siger han.

Direktør i Kraft & Partners Arne Bundgaard er enig i, at de forskellige roller er uproblematisk.

»Bestyrelsesformanden sidder der, fordi han har viden inden for sit felt, og ikke fordi han har bestemte kasketter på,« siger han.

At bestyrelsesformanden i Lundbeckfonden og Trygfonden er den samme, kommer ikke bag på to forskere fra København Universitet, Anton Grau Larsen og Christoph Houman Ellersgaard.

At topposterne er besat af en så lille kreds, øger risikoen for, at der kan opstå interessekonflikter eller mistanke om det. Christoph Houman Ellersgaard, ekstern lektor, Københavns Universitet

De har kortlagt, hvem der sidder i toppen af de private fonde. Kortlægningen viser, at det er de samme personer, der går igen i de danske fonde.

Tidligere direktør i Danske Bank Peter Straarup er at finde i såvel Oticon Fonden som Mærsk's Almene Fond, mens Danfoss-ejer Jørgen Mads Clausen sidder i ikke færre end seks forskellige fondsbestyrelser. Dermed koncentrerer fondenes magt i få personers hænder.

Kortlægningen viser tillige, at de danske fonde styres af mennesker, der i forvejen bestrider magtfulde positioner i samfundet.

»At topposterne er besat af en så lille kreds, øger risikoen for, at der kan opstå interessekonflikter eller mistanke om det. Og når de samme personer går igen i fondene, får det også betydning for, hvad der bliver uddelt penge til. Det er deres værdier, der er afgørende for, hvilke projekter der får penge,« siger Christoph Houmann Ellersgaard.

Sofistikeret markedsføring

En del af Trygfondens kampagne for at afstigmatisere psykiske sygdomme udmøntede sig i foråret 2014 i en række indslag på samtlige DR's flader under temaet 'Usynligt Syg'.

Det gavner i høj grad industrien, vurderer kommunikationsrådgiver Hanne Feldthus. Hun har i mere end 10 år været direktør i reklamebureauet Wibroe, Duckert & Partners og har stor erfaring i at vurdere effekten af reklame.

»Når kampagnen har kørt på samtlige DR's flader, har den en enorm betydning, fordi den når så bredt ud. Den legitimerer, at det er i orden at være syg. Men en øget sygeliggørelse af befolkningen er vel ikke i almenvællets interesse? At flere er syge, kunne jo også hænge sammen med de levevilkår, vi har,« siger hun.

Næstformand i Trygfonden Ida Sofie Jensen, som også er koncernchef i medicinalindustriens brancheforening, Lif, er uenig.

»Det handler om, at psykisk syge ikke bliver stigmatiseret, sådan at de kan komme ind på arbejdsmarkedet. Det er netop et af vores indsatsområder, at der skal være plads til alle. Der er ikke tale om, at vi giver penge til lægemiddelforskning, så jeg har svært ved at se, at der skulle være problemer i, at vi har bevilget penge til denne kampagne,« siger Ida Sofie Jensen.

Otte ud af 45

Analysen fra rådgivningsfirmaet Kraft & Partners viser, at det er de færreste fonde, der har forholdt sig til interessekonflikter. Kun 8 ud de 45 største fonde i Danmark har en politik herom på deres hjemmeside. Trygfonden er en af de otte.

Men det siger ikke nødvendigvis noget om, hvorvidt der reelt er interessekonflikter i fondene, påpeger direktør i Kraft & Partners Arne Bundgaard.

»Det er alene et udtryk for, at de har forholdt sig til problemet. Men det er mit indtryk, at det er noget, de har styr på,« siger han.

Seniorkonsulent i Cepos Henriette Kinnunen peger dog på, at der er lille viden om interessekonflikter i fondene.

»Der har jo været sager, hvor der er fejlet, og hvor der har været problemer med habilitet, grådighed og inkompetence. Det er selvfølgelig et problem. Og når det gælder de mindre fonde, er der meget lidt kontrol,« siger hun.

Erhvervs- og vækstministeriet er i gang med at udarbejde anbefalinger for god fondsledelse.

ERHVERVSLIV FORSKNING

ANDRE HAR OGSÅ LÆST

It-millionær: Skide misundelse er ved at ødelægge vores smukke au pair-ordning

2. jul, 5:30

Martin Thorborg har haft fire au pairs og kalder det pladder, at au pairs udnyttes som billig arbejdskraft. Han er ærgerlig over, at ordningen er under konstant angreb fra rød lejr og mener, at fagbevægelsens kamp for au pairs er direkte latterlig.

Engell efter ny regeringsaftale: Her er den helt store vinder

27. jun, 7:11

Alle partier kan spejle sig i regeringsaftale, siger Hans Engell. De Radikale står dog lidt forslået tilbage.

Mettes ministerkabale: Sådan kan en ren S-regering se ud

6. jun, 5:45

Rød blok har genvundet flertallet i Folketinget, og dermed får Mette Frederiksen nu chancen for at danne regering. Målet er at sætte en socialdemokrat på hver eneste ministertaburet. A4 Nu giver her et bud på, hvordan sådan en regering kan komme til at se ud.

Drama ved Schmeichels bryllup: Flere reddet op af vandet

15. jun, 17:06

Der opstod drama i vandet ud for Egebæksvang Kirke på Strandvejen, hvor Peter Schmeichel lørdag eftermiddag bliver gift